

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

28 Nisan 1949 tarihinde toplanacak
HİSSEDARLAR GENEL KURULUNA

Sunulan

1948

Onyedinci Hesap Yılı Hakkında
İDARE MECLİSİ ve DENETÇİLER
RAPORLARIYLA

Bilânço ve Kâr ve Zarar
Hesabı

ANKARA
1 9 4 9

Genel Kurul Gündemi

1 — Bankanın 1948 yılı İdare Meclisi ve Denetleme Komisyonu raporlarının okunması, bilânçonun ve kâr ve zarar hesabının onanması, kârın teklif gereğince dağıtılması ve kanunen ilgili olanların ibrası,

2 — Süreleri biten İdare Meclisi üyeliklerine:

- a) B ve C sınıfları hisselerine sahip bankalarla ortaklıklar tarafından iki üye seçilmesi,
- b) D sınıfı hisselerine sahip hissedarlar tarafından bir üye seçilmesi,

3 — Süreleri biten denetçiler yerine:

- a) B ve C sınıfı hissedarları tarafından bir denetçi seçilmesi,
- b) D sınıfı hissedarları tarafından bir denetçi seçilmesi

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

1 9 4 8

Onyedinci hesap yılına ait

İ d a r e M e c l i s i R a p o r u

Sayın Ortaklar,

1948, Onyedinci hesap yılına ait raporumuzu yüksek kurulunuza sunar, seçkin heyetinizi saygı ile selâmlarız.

Dünya durumu Siyasi ve iktisadi olaylar :

Avrupa'da başlayarak Afrika ve Uzak Şark'a sıçrayan ve Amerika'yı sirayet sahası içine alan ikinci büyük dünya savaşı 1945 yılında filî olarak sona ermiş ve aradan dört yıla yakın bir zaman geçmiş olmasına rağmen insanlık, 1948 yılı içinde de emniyetli ve istikrarlı bir barış hayatına kavuşamamıştır. Genel savaş nihayet bulduğu halde Avrupa'da Yunanistan'da ve Asya'da Çin'de dahilî harpler, iki ayrı ideolojinin tesirine tâbi olarak hızını kaybetmeksizin 1948 yılında da devam etmiş, Almanya ve Japonya ile henüz barış anlaşmaları yapılamamış, Avusturya'da dahi barışı sağlamak mümkün olamamıştır.

İtalya seçimleri, Fransa'da vukua gelen grevler, Berlin şehrinin ablukası 1948 yılı içinde dünyayı yeniden ateşe verebilecek birer mihrak haline gelmek istidadını göstermiş, Filistin'de Arap - Yahudi çarpışmaları barışı tehdit eder şekilde bütün yıl olanca hızıyla ve vahametiyle sürüp gitmişlerdir. Güvenlik Konseyinin, Birleşmiş Milletler Umumî Heyetinin gayretleri, barışı tehdit eden zıddiyetleri bertaraf etmeğe kifayet etmemiştir.

Üçüncü bir cihan harbinin patlaması tehlikesi, garp âlemini birbirine daha ziyade yaklaştırmıştır. 1947 de iptida iktisadî bir gaye ile kurulmuş olan "Benelux" camiası tedricen siyasi bir mahiyet alarak "Benelux" devletleriyle Fransa ve İngiltere arasında 1948 martında "Brüksel Misakı" adı altında 50 senelik bir anlaşmaya varmıştır. Fakat Milletlerarası hayatın günden güne tehditkâr bir hal alan tehlikeleri karşısında daha geniş sahalı bir tesanüt zarureti kendini gösterdiğinden Brüksel Misakı Devletleriyle Amerika ve Kanada arasında Atlântik Misakı adıyla yıl sonunda bir başka anlaşmaya müteveccih yeni bir yol tutulmuştur.

Harpten harap ve bitkin bir halde çıkmış olan Avrupa Milletlerinin iktisadî kalkınmalarını sağlamak gayesiyle hazırlanan Marshall Plânı 1948 yılında tatbik mevkiine konmuş ve nisan 1948 ilâ haziran 1949 devresi için beş milyar dolara yakın bir yardım Avrupa memleketleri emrine amade tutulmuştur. Bu yardımdan Türkiye'ye mukavele ile sene içinde tahsis olunan miktar otuz milyon dolardır. Marshall Plânı ile istihdaf edilen yardımın Avrupa iktisadî kalkınmasında müsbet tesirleri görülmesine, Avrupa ve Asya'yı yer yer sarsan kargaşalıklardan azade kalabilmiş olan memleketlerde sınaî istihsalin bilhassa artmış ve 1948 ziraf istihsalinin iyi bir seyir göstermiş bulunmasına rağmen bütün dünyayı kaplayan iktisadî zorlukları tamamiyle bertaraf etmek kabil olamamıştır.

Milletlerarası ticaret sahasındaki engelleri mümkün olduğu kadar azaltmak ve milletlerin hayat ve maişet seviyelerini yükseltmek gayesiyle Amerika tarafından hazırlanan ve 1946 da Londra İhzarî Konferansında, 1947 de yirmi üç devletin iştirakiyle Cenevre'de tetkik edilen teklifler aynı yıl içinde toplanan Havana Konferansına intikal etmiş ve bu Konferansta 24 mart 1948 tarihinde bir metin vücade getirilmiştir. Yeni metne göre kurulan "Beynelmilel Ticaret Teşkilâtı" statüsü Konferansa katılan elli yedi milletin tasvibine arz edilmekte ve bu Misak, mübadele serbestisi bakımından büyük ümitler verecek mahiyette olmamakla beraber heyeti umumiyesiyle bugünkü hailerin artmasına esas itibariyle sed çekmeyi istihdaf eden bir ruh ve mahiyet taşımaktadır.

Eski hızı kalmamış olmakla beraber 1948 yılı içinde de para enflasyonları ortadan kalkmamıştır.

Tediye müvazenelerindeki açıkları kapatmağa muvaffak olamamış memleketler henüz çoktur. Dünya paralarındaki kıymet istikrarsızlığı 1948 yılında da devam etmiş ve bu hal, paralarda kıymet istikrarını hedef tutan Milletlerarası Para Sandığının işlerini kolaylaştırmamıştır.

Para kıymetlerinde taaddüde, resmî altın fiatlarında tereffüe, kambyo takyitlerini idameye temayül gösteren vaziyetler; hiç değilse Sandık Statüsünde derpiş edilen intikal devresi içinde döviz tahditlerinin kalkabileceği ümitlerini kuvvetlendirecek mahiyette bulunmaktan uzak kalmıştır.

Aza memleketlerin 1948 senesi içinde Sandıktan elde ettikleri kredi: 208 milyon dolar kadardır.

Sterlin, 1947 de dolara tahvil kabiliyetini yeniden kaybettiğinden dünya piyasalarında fiatı bir hayli düşük olduğu halde 1948 senesinde ehemiyetli denecek bir nisbette kıymetlenmiş ve bu hal, bizim piyasamızda da tesirlerini göstermiştir. O suretle ki İngiliz lirası hariçte

fertler arasında bir zamanlar 8,5—9 liraya alınıp satılmakta iken 1948 de Merkez Bankasının resmî fiatı seviyesine yeniden ulaşmıştır. Bununla beraber 1948 yılı içinde de sterlin, dolarla olan resmî muadeletini muhafaza etmekte devam etmiştir.

1948 yılının ilk ayında, Fransız frangı yeni bir devalüasyona tâbi tutulmuş ve bir dolar 119,107 frank muadeletinde iken 214 franga yükselmiştir. Fransız Hükümeti, dövizler için müteaddit kıymetler kabul etmekle Para Sandığının buna uygun düşmeyen siyaseti ile tam bir tezat haline girmiştir. Fransa Sandıktan ayrılmamış olmakla beraber Sandık, Fransa ile olan muamelelerini kesmiştir.

1948 yazında garbî Almanya'da; devalüasyona müstenit olmak üzere eski Rayşmarklar yeni Doyçemarklarla mübadeleye tâbi tutulmuş, Ruslar kendi işgalleri altındaki mıntaka için bu yeni parayı kabul etmediklerinden ve kendilerine göre ayrı bir para reformu hazırladıklarından bütün Almanya için vahidi nakdî ikiye ayrılmıştır.

Kolombiya pezosu bir devalüasyon geçirmiş, bir Amerikan dolarının pezo muadeleti 1,75 pezo iken 1,95 pezoya çıkarılmıştır.

Ağustos 1948 de Çin parası bir kıymet tenzili ameliyesine, aynı zamanda bir mübadele muamelesine tâbi tutulmuş ve altın yuan namı verilen yeni nakit vahidinin muhtevası 222,17 miligram safi altın itibar edilerek eski Çin dolarından üç milyonu yenisinin bir adediyle mübadele edilmiştir. Bununla beraber yeni Hükümetin komünist kuvvetler karşısında tevali eden hezimetleri neticesinde bu yeni nakit vahidi de pek çabuk kıymet tenezzülüne uğramaktan kurtulamamıştır.

Pakistan kendi ruyesini Hindistan ruyesinden ayırmak suretiyle müstakil bir nakit vahidi ilân etmiştir.

Yeni - Zelanda, ağustos 1948 de parasının kıymetini dörtte bir nisbette yükseltmiş ve böylece bir Yeni-Zelanda lirası 3,2070 dolardan 3,9696 dolara yükselmiştir. 1948 de dünya paraları arasına yeni bir para daha katılmış bulunmaktadır. Bu da İsrail lirasıdır. Muvakkat hükümetin 16 ağustos 1948 tarihli kararıyle ihdas edilen bu nakit vahidi Filistin lirası muadeletindedir.

İkinci dünya harbi sonunda Avrupa memleketlerinden mühim bir kısmının hayatî ihtiyaçlarını temin zımnında başka memleketlerden getireceği mallar için lâzım olan tediye vasıtalarına (altın veya kuvvetli döviz) ya hiç malik olmamaları veya malik olsalar da bunları pek çabuk tüketmiş bulunmaları yüzünden milletlerarası mübadele inkıtaa uğramak tehlikesi göstermiş ve bu buhranı önlemek üzere baş vurulan tedbirlerden biri de "çok taraflı takas usulü" olmuştur. 18 Kasım 1947 ta-

rihiyle Avrupa memleketleri arasında akte edilen çok taraflı takas mukavelesinin idaresine İsviçre'deki Beynelmillel Tediye Bankası memur edilmiş ve 16 ekim 1948 tarihli ikinci bir mukavele ile bir evvelkine nihayet verilerek tediye imkânları sahasını genişletmeğe matuf yeni hükümler tedvin olunmuştur. Bu mukavelelerin bariz hususiyeti; Marshall Plânı yardımlarından ayrılan muayyen miktar dolarları, Avrupa memleketleri arasında tediye ve takas usulünün yürümesini kolaylaştırmağa tahsis etmiş olmasıdır. Bu mekanizma ile, mukaveleye dahil bir memlekette yapacağı ithalât için kuvvetli dövizle sahip bulunmayan âkit bir memleket - bazı kayıtlar dahilinde - o malın ihracatçısı olan memlekete karşı bir keşide hakkı "Droit de tirage" kullanarak kendi tediyesini yapmakta, diğer taraftan Marshall Plânı yardımından muhtaç olduğu dolarlar, o ihracatçı memleket emrine âmade kılınmakta ve bu suretle ihracatçı memleket de bu dolarları kullanarak hariçten kendisine lâzım olan malların ithalâtını yapmak imkânlarını bulabilmektedir. Keşide hakkı mukabilinde verilen dolarlar bir hibe mahiyetinde olmayıp Marshall Plânından görülecek yardıma mahsup olunmaktadır. Mukaveleye dahil Avrupa memleketleri böylece kendi aralarında mübadelelerin durmasına mümkün merteye sed çekmekle beraber aynı zamanda deniz aşırı memleketlerden kuvvetli bir dövizle (dolarla) mübadele imkânlarını sağlamaktadır. Memleketimiz de bu tediye ve takas mukavelesine iltihak etmiştir.

1948 de altın üzerine gerek Memleket dahilinde, gerek muhtelif memleketler arasında ehemmiyetli hareketler olmuş, bilhassa merkezî ve cenubî Amerika'dan Avrupa ve Orta Şark yoluyla Uzak Şark'a külliyyetli miktarda altın akmıştır. Altın fiyatları da bir hayli yükselmiştir. Resmî fiatı 35 Amerikan doları olan 31,1 safî gramlık bir ons altının Uzak Şark'ta yüz dolardan muamele gördüğü olmuştur. Altın istihsalinde işçi ücretleri yükselmiş, malzeme fiyatları artmış ve maliyet yüksekliği istihsalin kalkınmasını güçleştirmiştir.

1940 Senesinde 1260 ton seviyesinde (Rusya dahil) olan senevî istihsal 1944 den 1947 senesine kadar olan devre içinde 900 tonun dununda kalan miktardan yukarıya çıkamamıştır. Muvakkat tahminlere göre 1948 senesinin istihsali 1947 ninkinden pek cüz'î fazla görünmektedir. (Rusya hariç 1947 nin 736 tonuna mukabil 1948 de 753 ton).

Ötedenberi dünyanın en yüksek altın stokuna sahip olan Birleşik Amerika'da bu mevcut 1948 de 1.000 tondan fazla artarak 21.000 tonun üstüne çıkmıştır.

Memleketimizde genel durum :

Harp ile sulh arası bir hava ile muhat olan dünya siyasî vaziyetindeki huzursuzluktan Memleketimizin de âzade kalması tabiatıyla mümkün olamamıştır. Bu sebeple millî savunmamızın esaslı mesnedini teşkil eden ordumuz 1948 yılı içinde de ayakta ve her zaman için vazifeye amade bir durumda bulunmuştur. İktisadî sahada sıkıntılarımız bu yıl içinde de devam etmiştir. Fakat 1948 yılı, iyi mahsul veren ziraî bir sene olmuş ve 1947 den 1948 yılına müdevver hububat darlığı yılın ikinci yarısında tamamiyle ortadan kalkmıştır.

Sanayi ve maadinde istihsale ait müş'ireler az da olsa artış göstermiştir.

Dış ticaretimiz heyeti umumiyesi dahilinde aşağı yukarı bir evvelki senenin seviyesinde ise de ithalât ve ihracat muvazenesi itibariyle ondan farklı düşmüştür. Bir sene evvelden kendisini gösteren ithalât fazlalığı ve ihracat düşüklüğü 1948 de az çok ehemmiyetli nisbetlerde artmış ve bunun neticesi olarak bir miktar daha altın kaybımız, kezalik ehemmiyetli miktarda döviz zayıyatımız olmuştur.

Malî vaziyet itibariyle Devlet gelirleri inkişaf göstermekten halî kalmamakla beraber aynı zamanda masraflar da ister istemez artmakta olduğundan ötedenberi görülen giderler fazlalığı 1949 bütçesi için de kaçınılmaz bir hal almıştır. Nisan 1948 de aktedilmiş olan Avrupa Ekonomik İşbirliği Sözleşmesi ve temmuz 1948 de Hükümetimizle Amerika Birleşik Devletleri arasında münakit Ekonomik İşbirliği anlaşması ve lâhikaları 1948 için değilse de içinde bulunduğumuz yıl ve daha sonraki yıllar için iktisadî zorlukları hafifletecek hükümler taşımaktadır.

Nisan 1948 - Haziran 1949 devresi için Marshall Plânından ayrılmış olan 30 milyon dolarlık istikraz mukavelesine ait kanun aralık 1948 de çıkmıştır.

Harp yıllarındaki zaruretlerin sevkiyle Millî Korunma Kanunu ile kabul edilmiş olan müdahale tedbirleri 1948 senesinde de devam etmiştir.

Müdahale akçesi 1948 de itibarî olarak 100 milyon lira olup bu paradan daire ve müesseseler emrine amade tutulan krediler sene zarfında 75,3 milyon liradan aşağı düşmemiştir.

1948 Yılında maden istihsalimiz de artışlar kaydetmiştir. Hepsi Etibank İşletmelerine ait olmak üzere bu yıl içinde kömür istihsali Havza tarihinde en yüksek miktar olan 4,02 milyon tona yükselmiş (bir sene

evvel 3,95 milyon idi), linyit istihsali 1947 nin 702 bin tonuna karşı 828,9 bin tona, bakır da 9,4 bin tondan 10,9 bin tona, krom istihsali de bir yıl evvelki istihsal olan 51,7 bin tondan 99 bin tona çıkmıştır.

Memleketimizde petrol istihsali hakkında ümit verici alâmetler Ramana Dağında kendisini göstermiştir. Günlük istihsal 50—60 ton arasındadır.

Ticarette iç ticarete ait takyitleri imkân hasıl oldukça kaldırmak hususunda Hükümetçe eylül 1946 danberi tatbik olunan siyasete 1948 yılında da devam edilmiştir.

Dış ticarete 1946 (7 Eylül) kararlarından sonra gelen 3—4 aylık devre ile 1947 yılının tamamında görülen inkışaf 1948 de durgun bir hal almıştır. 1948 Yılıının dış ticareti; gerek kıymet, gerek hacim itibariyle aşağı yukarı bir evvelki yılın aynıdır denilebilirse de yıl zarfında ithalât başka ihracat ise başka bir seyir takip etmiştir. İthalât ve ihracat rakamlarının mukayesesi 1947 yılına nazaran 1948 de ithalâtın yükselmiş, ihracatın ise düşmüş olduğunu göstermektedir. Bu, ton itibariyle olduğu gibi kıymet itibariyle de böyledir.

1939 dan 1946 ya kadar daima fazlalık veren haricî ticaret muvazenesi 1947 de olduğu gibi 1948 yılında da açık vermiştir. Bu yıl içinde ihracatımız, ithalâtın ancak % 61,4 ü seviyesine çıkabilmiştir.

1948 de başlıca ihracat maddelerimiz tütün ve tönbeği (173,5 milyon lira), meyveler (85,4 mil.), zahire ve hububat (51,9 mil.), tohumlar (37,5 mil.), pamuk (33,7 mil.), adı madenler (26,5 mil.), nebatî istihsaller (23,7 mil.), canlı hayvanlar (16,6 mil.), deriler (15,5 mil.), sade yağlar (14,6 mil.), nebatî yağlar (10,7 mil.), fidan ve çiçek (10,2 mil.), hayvanî maddeler (7,6 mil.), balıklar (6,4 mil.), yün, kıl ve iplikleri (5,9 mil.), ağaç, kömür ve kereste (5,8 mil.) liradır.

İthalât maddelerinin başlıcalarını makineler (136,2 milyon), pamuk mensucat (80 mil.), demir ve çelik (75 mil.), yün, kıl ve iplikleri (44,2 mil.), mahrukat ve madenî yağlar (43,8 mil.), kara nakliye vasıtaları (41,2 mil.), pamuk ipliği (34,9 mil.), göz âletleri (24,1 mil.), kâğıt ve tatbikatı (22 mil.), ağaç, kömür ve kereste (21,2 mil.), deniz ve hava nakliye vasıtaları (19,7 mil.), şibih kaleviyat (19 mil.), lâstik, kauçuk ve mamulâtı (18,6 mil.), boyalar (17,1 mil.), kimyevî cisimler ve tıbbî eczalar (15,4 mil.), deriler (15,2 mil.), kahve, kakao ve çay (14 mil.), şeker ve mamulâtı (13,1 mil.), bakır ve halitası (13 mil.), taşlar, topraklar ve mamulâtı (11,2 mil.), camlar (10,1 milyon) lira teşkil etmiştir.

1948 de haricî ticaretimizin en mühim kısmı Amerika, İngiltere, İtalya ve Çekoslovakya ile yürümüştür ki bunlardan birincisine 298,7 milyon, ikincisine 268,4 milyon, üçüncüsüne 104,7 milyon ve dördüncüsüne de 80 milyon lira isabet eder.

Döviz durumu :

Eskiden aktedilmiş olan kliring anlaşmaları tasfiye halindedir. Harp sonrası aktedilmekte olan tediye anlaşmaları umumiyetle borç veya alacak bakiyeleri muayyen hadleri aşmadıkça serbest döviz tediyesini icap ettirmeyen ve ancak müddetlerinin nihayete ermesi halinde bakiyelerin tamamen serbest dövizle ödenmesini derpiş eden döviz anlaşmalarıdır. Bunların yanbaşıında ahdî ve gayrı ahdî takaslara ve serbest dövizli muamelelere de yer verilmektedir.

Dünyanın hemen her tarafında yapılmakta olan döviz mürakabaları dolayısıyla milletlerarası ticaret meselesi tediye meselesiyle tev'em bir hal göstermektedir. Tediye müvazenemizin en esaslı unsurunu ise ticaret müvazenesi teşkil etmektedir. İthalâta galebe edecek ihracatımızın fazlasından elde edilecek dövizlerledir ki, Memleket ticaret müvazenesi haricinde kalan ihtiyaçlarını tatmin edebilecektir.

1948 de Hükümet, ihracatı teşvik etmek ve ithalâtı mümkün olduğu kadar zarurî maddelere hasretmek hususunda gayretler sarfetmiş olmakla beraber elde mevcut mühimce bir sterlin stokunun erimesini önlemek kabil olamamıştır. 1948 başındaki 162,7 milyon Türk lirası muadeletindeki sterlin, yıl gayesinde 7,6 milyon Türk lirası muadeletine düşmüştür.

1948 bilânçomuza nazaran döviz mevcudu (kliring dövizleri hariç) 78,1 milyon lira muadeletindedir. Bankanın üçüncü şahıslara döviz taahhüdü namı altında borcu görünen 50,8 milyon lira (yine kliring dövizleri hariç) bundan tenzil edilince geriye 27,3 milyon liralık bir döviz mevcudu kalmış olur. Bu hesaba kâr ve zararı Hazineye ait dövizler de dahildir. Yukardaki döviz mevcuduna Bankamızın dahildeki ve hariçteki 454,5 milyon liralık altını ilâve edince haricî tediye vasıtaları yekûnunun 481,8 milyon liraya balığ olduğu görülür ki bu miktar bir evvelki sene mevcudundan aşağı bir miktar ifade eder. Bu vaziyet aşağıda gösterilmiştir:

	Milyon lira		
	<u>Altın</u>	<u>Döviz</u>	<u>Yekûn</u>
1947 sonunda	476,3	143,9	620,2
1948 sonunda	454,5	27,3	481,8

1948 e ait 27,3 milyon lira muadeletindeki döviz mevcudu aşağıda gösterilen aktif ve pasif kalemleri muhtevalarının muhassalasıdır.

	Milyon lira			
	Dolar, İsviçre francı, İsveç kuronu ve esküdo	Sterlin	Fransız francı ve saire	Yekün
Aktif	37,4	21,6	19,1	78,1
Pasif	18,6	14,1	18,1	50,8
Bakiye	18,8	7,5	1,0	27,3

Tasfiye ve infisah halinde bulunan kliring hesaplarımız netice itibariyle 1948 de de borçlu vaziyettedir.

Döviz kıymetlerinde henüz kat'î bir istikrar hasıl olmamış ve halbuki memleketin bilhassa haricî ticareti bir takım dövizler üzerinden de tediye muamelelerini istilzam etmekte bulunmuş olması dolayısıyla yıl içinde Bankamızla Hazine anlaşarak gerek Hazinesin zatî ihtiyaçları için gerek tediye itilâflarının meriyeti sırasında küşadı zarurî bir takım krediler için kâr ve zararı Hazineye ait olmak üzere döviz muameleleri yapılması zımında 10 temuz 1948 tarihli 5256 sayılı kanunun çıkarılmasına zaruret hasıl olmuştur.

Altın durumu :

1947 yılı sonunda altın mevcudumuz 151,2 ton idi. Bu yekûndan merhun 13,1 ton altın tenzil edildiği takdirde geriye 138,1 ton altın kalyordu. 1948 Senesi sonunda bilânçomuz 144,2 tonluk bir altın mevcudu göstermektedir. Bu, geçen senenin bilânço aktifindeki 151,2 tona nazaran yedi tonluk bir tenakus ifade ederse de bu seneki 144,2 tonda merhun altın mevcut değildir. Bu itibarla 1948 altın mevcudu geçen yılın safî 138,1 tonuna nazaran bir fazlalık göstermektedir.

144,2 tondan 46,5 tonu Hazinesin, 2,1 tonu Amortisman Sandığının olup bakiyesi Bankamızındır.

Mali durum :

1949 Bütçesi zamanında, yani 1948 yılının sonunda tasdik edilip çıkamamış, ancak içinde bulunduğumuz yıl içinde tasdike iktiran eden bu bütçenin giderleri bir milyar 372 milyon, gelirleri de bir milyar 252 milyon lira olarak tesbit edilmiştir. Açık 120 milyon liraya balığ olmaktadır.

Açık verme durumu Katma Bütçeli idarelerde de vardır. 1949 Posta ve Telgraf bütçesi 16,5, Deniz Yolları bütçesi 27,2 milyon açıkla bağlanmış ve bu suretle Umumî Bütçe ile Katma Bütçeler açıkları 163,7 milyon liraya yükselmiştir.

1949 Bütçe tasarısına eklenmiş bir cetvele göre Devlet borçları 1939 dan 1948 sonuna kadar aşağıdaki seyri takip etmiştir.

Milyon lira		
31 Mayıs	1939	557,4
"	1940	787,8
"	1941	1.012,—
"	1942	1.195,—
"	1943	1.320,—
"	1944	1.495,—
"	1945	1.542,—
31 Aralık	1945	1.483,—
"	1946	1.924,—
"	1947	1.750,—
30 Haziran	1948	1.862,—
31 Aralık	1948	2.037,4

Yukarıdaki cetvel aynı zamanda Katma Bütçelere ait borçların resülmallerini de muhtevidir. En son 1947 ve 1948 senelerine müteallik borçların müfredatı aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir:

		Milyon Lira	
		31 Aralık 1948	31 Aralık 1947
Devletin	{ Dahilî konsolide	779,9	704,9
	{ Haricî konsolide	615,2	552,4
	{ Dahilî dalgalı	237,—	220,8
	{ Haricî dalgalı	—,—	—,—
Katma Bütçelerin	{ Dahilî konsolide	5,3	1,2
	{ Haricî konsolide	131,2	136,6
	{ Dahilî dalgalı	206,5	98,7
	{ Haricî dalgalı	62,4	35,6
		<u>2.037,5</u>	<u>1.750,2</u>

1948 senesi zarfında bütçe açığını kapatmak için biri haziran öteki aralık ayında olmak üzere Hazinece biri 65 milyon, diğeri 35 milyon liralık iki tertip İstikraz Tahvili çıkarılmıştır.

Bankamız muameleleri :

Bankamız muamelelerinin tahlili raporumuzun sonuna eklenen notlarda izah edilmiştir. Bu notlarda açıklandığı üzere:

1 — 1947 sonunda mevcudu 222,9 milyon lira olan kasalarımıza 1948 yılı içinde 4.390,2 milyon lira girmiş, 4.388,9 milyon lira çıkmış ve yıl sonu kasa mevcudu 224,2 milyon lira ile kapanmıştır.

2 — Sermayemizi teşkil eden 150 bin adet hisse üzerinde 1948 yılında hiç bir hareket olmamıştır.

3 — İhtiyat akçelerimizin mevcudu bu bilânçomuzun tasdiki halinde 29,8 milyon liraya yükselmiş olacaktır.

4 — Tedavüldeki banknotlarımızın 1947 yılı sonundaki miktarı (kasa mevcudu ile birlikte) 892 milyon lira olup 1948 yılı sonunda bu miktar 935 milyon liraya yükselmiştir.

5 — Deruhte edilen evraki nakdiyeden 1947 sonunda Devletin Bankaya borcu 115,9 milyon lira olup 1948 yılında 6,2 milyon lira tahsil edilmiş ve borç bakiyesi 109,7 milyon liraya düşmüştür.

6 — 1947 Yılı sonunda 351,6 milyon liralık bir bakiye gösteren tevdiat hesapları bu yıl içinde 6.934,8 milyon liralık bir giriş ve 6.940,9 milyon liralık bir çıkış kaydederek yıl sonunda 345,4 milyon liralık bir bakiye bırakmıştır.

7 — Senetler cüzdanımızın yılbaşındaki 624,3 milyon liralık mevcuduna yıl içinde 1.715,3 milyon liralık senet katılmış ve 1.524,6 milyon liralık senet ödenerek cüzdandan çıkmış olduğundan yıl sonunda cüzdan mevcudu 815 milyon liralık bir bakiye göstermiştir.

8 — Tahviller cüzdanı mevcudumuz 104,8 milyon liraya yükselmiştir.

9 — Avanslar hesabımızın bakiyesi 5,3 milyon liradır.

10 — Gayri menkullerimizin amortismanları çıktıktan sonra gösterdiği bakiye bu yıl sonunda 1,86 milyon lirayı bulmuştur.

Kâr ve Zarar :

1948 yılı muamelelerinin sağladığı gelirlerden merbut kâr ve zarar cetvelinde gösterildiği üzere idare masrafları, amortisman ve provizyonlar vesaire çıktıktan sonra 14.250.621,40 lira safî kâr kalmaktadır.

İşbu kâr Kanunumuzun 88 ve Esas Nizamnamemizin 94 üncü maddeleri gereğince aşağıdaki şekilde taksim edilmek lâzım gelmektedir:

1948 yılı kârı olan:		14.250.621,40 liradan
% 10 nisbetinde adî ihtiyat akçesi:	1.425.062,14	
% 6 nisbetinde hissedarlara 1 inci temettü:	630.000.—	2.055.062,14 lira
Düşüldükten sonra kalan:		12.195.559,26 liradan
% 5 memurlar hissesi olarak:	242.134,47	
% 10 fevkalâde ihtiyat akçesi olarak:	1.219.555,93	1.461.690,40 lira
Düşüldükten sonra kalan:		10.733.868,86 liranın

Yarısı: 5.366.934,43 lira olmak üzere Hazineye

Yarısı: 5.366.934,43 lira olmak üzere hissedarlarımıza isabet eder.

Bu hesaba göre hissedarlarımıza dağıtılacak miktar 630.000,— + 5.366.934,43 = 5.996.934,43 liraya balığ olmaktadır.

Bahis mevzuu 5.996.934,43 liradan Bankanın tediyesiyle mükellef olduğu kazanç ve buhran vergileri ve zamları çıkarıldıktan sonra kalan 1.261.211,81 liraya geçen yıldan müdevver 695,94 liranın ilâvesiyle mutahassıl 1.261.907,75 liranın hisedarlarımıza dağıtılması neticesinde beher hisseye safî 8,40 liradan 1.260.000 liranın verilmesi ve taksimi mümün olmıyan 1.907,75 liranın da 1949 yılına devri iktiza eder.

Raporumuzu sayın Ortaklarımızın yüksek tasviplerine arzederken Cumhuriyet Hükûmetinin Müessesemize göstermekte olduğu kıymetli yardımlara karşı minnettarlığımızı ve vazifelerini gayret ve liyakatla yapmakta olan memurlarımız hakkındaki takdirlerimizi bu vesile ile de ifade etmeği vazife biliriz.

İDARE MECLİSİ

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının
1 9 4 8
Onyedinci Hesap Yılına ait
Denetleme Komisyonu Raporu

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının 1948 yılına ait kasa mevcutlarıyla, tahvillerini ve muhtelif senetlerini merkez ve şubelerinde başka başka zamanlarda tâdat ve tetkik ederek kayıtlarına uygun bulduk. Ve idare Meclisince Yüksek Heyetinize sunulan bilânço ve kâr ve zarar hesaplarının kayıtlarına mutabık bulunduğunu da gördük.

İşbu hesapların kabulünü Yüksek Heyetinizin tasvibine saygılarımızla arz ederiz.

Denetçi
Emekli General

Halil Kut

Denetçi

H. Sâmî Coşar

Denetçi

Kâmil Dursun

Denetçi

Tevfik Cura

BİLÂNÇO
ve
KÂR ve ZARAR HESABI

Aktif**Türkiye Cumhuriyet**

31 / 12 / 1948 Tarihinde Biten

		Türk Lirası	
K a s a :			
Altın; Safi Kg	69.736,271 219.722.949,20		
Banknot	2.978,820,—		
Ufaklık	1.559.956,10	224.261.725	30
Dahildeki Muhabirler :		91.805	49
Hariçteki Muhabirler :			
Altın	74.500,921	234.735.265	88
Döviz Borçluları :			
a — 3133 sayılı kanuna göre alınan :			
Hariçteki Muhabirler	27.217.539,82		
Muhtelif	2.873.859,57		
b — 5256 sayılı kanuna göre alınan :			
Hariçteki Muhabirler	47.055.008,52		
Muhtelif	961.871,01		
c — Kliring borçluları	2.592.909,27	80.701.188	19
Hazine Tahvilleri :		109.719.158	—
Senetler Cüzdanı :			
Ticarî senetler		815.034.341	40
Tahviller Cüzdanı:			
Deruhte edilen evrakı nak. karşılığı	88.384.407,63		
Banka malı	16.508.338,16	104.892.745	79
Avanslar :		5.334,493	03
Gayri Menkuller : (*)		1.868.438	34
Demirbaş : (**)		182.469	99
Hissedarlar :		4.500.000	—
Muhtelif :		25.170.455	48
Toplam		1.606.492.086	89
[*] 1.795.800,— liraya sigortalıdır.			
[**] 636.100,— " " " "			

Merkez Bankasının
Onyedinci Hesap Yılı Bilânçosu

Pasif

	Türk Lirası	
Sermaye:	15.000.000	—
İhtiyat Akçesi :		
Adı	15.918.992,01	
Fevkalâde	4.296.771,44	
Hususî	6.000.000,—	
Hususî (Bankamız kanunu Madde 19) 471.845,97	26.687.609	42
Tedavüldeki Banknotlar :		
Deruhte edilen evrakı nakdiye . . 109.719.158,—		
Altın mukabili	255.232.980,—	
Reeskont mukabili	570.158.437,—	
	935.110.575	—
Mevduat :		
Altın :		
Hazine .. Safî Kg. 46.459,908 146.384.483,95		
Amortisman S. » 2.110,797 6.650.636,53		
Türk Lirası	192.377.309,30	345.412.429 78
Döviz Taahhütleri :		
a — 3133 sayılı kanuna göre alınandan :		
Hariçteki muhabirler —,—		
Mevduat 3.259.764,48 3.259.764,48		
Muhtelif	11.993.117,40	
b — 5256 sayılı kanuna göre alınandan :		
Hariçteki Muh. 5.189.034,79		
Mevduat 6.082.104,08 11.271.138,87		
Muhtelif	24.295.165,45	
c — Kliring alacaklıları 15.828.082,72	66.647.268	92
Muhtelif :		
Muvakkat alacaklılar,		
depozitolar v. s. 56.441.757,10		
Diğer alacaklı hesaplar 146.941.825,27	203.383.582	37
Kâr :	14.250.621	40
Toplam	1.606.492.086	89

Zimmet**Türkiye Cumhuriyeti**
31 / 12 / 1948 Tarihindeki

	Türk Lirası	
Verilen faizler	209.732	09
İdare masrafları	5.353.864	04
Amortismanlar	80.439	77
Müteferrik zarar ve masraflar	894.598	79
Provizyonlar	7.620.292	52
Kâr	14.250.621	40
Toplam	28.409.548	61

Merkez Bankasının
Kâr ve Zarar Hesabı

Matlup

	Türk Lirası	
Alınan faizler	12.731.734	63
Komisyon ve acyolar	80.804	33
Tahvil kârları	924.145	28
Kambiyo kârları	4.352.152	44
Müteferrik kârlar	10.320.711	93
Toplam	28.409.548	61

BANKAMIZ MUAMELELERİNİN TAHLİLİ :

Kasa Muameleleri:

1947 sonu mevcudu	222.996.109,66	lira olup
1948 zarfındaki makbuzat	<u>4.390.238.801,39</u>	liraya bâliğ olmak suretile
Sene sonunda borç toplamı	4.613.234.911,05	lira olmuş ve
Sene çindeki	<u>4.388.973.185,75</u>	liralık medfuat
Neticesinde 1948 bakiyesi	<u>224.261.725,30</u>	liradan ibaret bulunmuştur.

Sermaye Hesabı :

1948 yılı sonu itibariyle hisse senetleri vaziyeti daha evvelki senelere ait tevzi şekillerile aşağıda gösterildiği veçhiledir :

	<u>1932</u>	<u>1940</u>	<u>1946</u>	<u>1947</u>	<u>1948</u>
A sınıfı	27.275	35.993	36.645	36.695	36.695
B »	51.853	57.320	57.259	57.349	57.349
C »	15.000	13.025	9.765	9.465	9.465
D »	<u>55.872</u>	<u>43.662</u>	<u>46.331</u>	<u>46.491</u>	<u>46.491</u>
	<u>150.000</u>	<u>150.000</u>	<u>150.000</u>	<u>150.000</u>	<u>150.000</u>

Bu cetvelden anlaşılacağı veçhile 1948 yılı içinde 1947 yılına nazaran (A), (B), (C) ve (D) sınıfları arasında hiç bir hareket olmamıştır.

1948 yılı sonunda bütün hissedarlarımızın adedi 8193 e baliğ oluyordu ki bir yıl evveline nazaran 162 noksan demektir.

8193 hissedardan :

- 1 i Devlet
- 20 si (B) sınıfından 20 adet Millî Banka
- 12 si (C) sınıfından 12 adet Banka ve müessese
- 8160 ı (D) sınıfından 8160 adet hissedar şahıslardır.

(D) sınıfı hissedarlardan :

- 5992 si bir hisseye sahip
- 864 ü iki » »
- 306 sı üç » »
- 212 si dört » »
- 160 ı beş » »
- 236 sı 6- 10 arasında hisseye sahip
- 191 i 11- 20 » » »
- 133 ü 21- 50 » » »
- 65 i 51-100 » » »
- 15 i 101-150 » » »
- 18 i 151-200 » » »
- 28 i 200 - den fazla hisseye sahip bulunuyorlardı ki
- 8160 a bâliğ olur.

Hisse senetlerimiz 1934 denberi ortalama fiyatları aşağıda gösterildiği veçhiledir :

<u>Senesi</u>	<u>Lira</u>	<u>Senesi</u>	<u>Lira</u>
1934	61,45	1941	122,59
1935	61,—	1942	162,75
1936	83,56	1943	118,56
1937	93,06	1944	146,04
1938	100,88	1945	143,08
1939	106,64	1946	134,25
1940	108,07	1947	137,13
		1948	129,06

1948 yılında senetlerin enyukarı, enaşağı ve ortalama fiyatları da aşağıdaki şekildedir.

	<u>Enyukarı</u>	<u>Enaşağı</u>	<u>Ortalama</u>
Ocak	—,—	—,—	—,—
Şubat	—,—	—,—	—,—
Mart	135,—	135,—	135,—
Nisan	—,—	—,—	—,—
Mayıs	124,—	123,50	123,65
Haziran	—,—	—,—	—,—
Temmuz	120,—	120,—	120,—
Ağustos	120,50	120,50	120,50
Eylül	—,—	—,—	—,—
Ekim	—,—	—,—	—,—
Kasım	—,—	—,—	—,—
Aralık	118,50	116,—	117,39

Tedavüldeki Banknotlar :

1947 yılı sonunda kasalarımızdaki banknotlara da şamil olmak üzere mevcut olan 892.429.782,— liralık tedavül hacmi 1948 sonunda 935.110.575,— liraya yükselmiştir.

Bütün yıl içinde tedavülün gösterdiği muamele hareketi aşağıda bildirilmiştir.

1947 yılı sonundaki	892.429.782,—	liralık banknotlara
1948 yılında	852.400.000,—	» banknot katılarak
Hasıl olan	1.744.829.782,—	» toplama mukabil
1948 yılında	809.719.207,—	» banknot tedavülden çekilmiş
ve yıl sonunda	935.110.575,—	» banknot bulunmuştur.

Yıl sonunda piyasada bilfiil mütedavil banknotları tesbit için yukarıki bakiyeyi teşkil eden 935.110.575,— liradan
yıl sonundaki kasa mevcudu 2.978.820,— lirayı
çıkardığımızda 932.131.755,— liralık banknot bulunduğu ne-

ticesine varılır ki müfredatı aşağıda gösterilmektedir.

		Parçanın ismi	Lira	Toplam
Eski parçalar	E 1	1 lik	373.486,—	
		5 »	214.165,—	
		10 luk	144.460,—	
		50 lik	127.650,—	
		100 lük	44.700,—	
		500 »	90.000,—	
		1000 lik	29.000,—	1.023.461,—
Yeni parçalar	E 2	0,50 lik	498.975,—	
		1 »	6.728.319,—	
		2,50 luk	22.531.190,—	
		5 lik	32.708.950,—	
		10 luk	35.851.240,—	
		50 lik	23.465.750,—	
		100 lük	181.700,—	
		500 »	6.402.000,—	
	1000 »	9.309.000,—	137.677.124,—	
	E 3	2,50 luk	22.884.140,—	
		10 »	63.168.760,—	
		50 lik	301.539.000,—	
		500 lük	116.994.000,—	
		1000 lik	61.765.000,—	566.350.900,—
E 4	10 luk	106.726.270,—		
	100 lük	120.354.000,—	227.080.270,—	
			<u>932.131.755,—</u>	

Senetler cüzdanı :

1947 yılı sonunda 624.325.868,19 liralık bakiyeye
1948 » içinde 1.715.318.825,79 » muamele inzizam ederek
yıl sonunda 2.339.644.693,98 liraya bâliğ olmuş
ve yine yıl içindeki 1.524.610.352,58 liralık tahsilât neticesinde
yıl sonu bakiyesi 815.034.341,40 lira olarak görülmüştür.

Bu bakiyeden 26.719.308,81 lirası Ticari senetler mukabili avans, 26.804.599,25 lirası ziraî senetler mukabili avanslar ki ceman 53.523.908,06 lira çıktıktan sonra bakiye 761.510.433,34 liradan :

170	parçaya ayrılan	15.918.991,58	liralığı üç veya iki imzalı hazine bonoları
576	»	662.163.371,91	» Hazine kefaletini haiz bonolar
1079	»	64.898.490,52	» Asıl ticari senetler
3476	»	18.360.904,33	» ziraî »
<u>234</u>	»	<u>168.675,—</u>	» Tasarruf bonoları olup
<u>5535</u>	»	<u>761.510.433,34</u>	» liralıdır.

Senetler cüzdanı Şubeler arasında şu şekilde tevezzü etmektedir :

Ankara Şubesinde	783.474.908,21
İstanbul »	9.626.563,79
İzmir »	20.404.744,14
Mersin »	1.080.338,65
Samsun »	447.786,61
	<u>815.034.341,40</u> olmak üzere
	<u>liralıdır.</u>

Cüzdana ait adet ve kıymet bakiyelerinin senet muhtevalarına göre tevezzü sureti aşağıdaki cetvelde gösterilmektedir :

	Adet	Lira
1.000.000,— liradan fazla mebalığı natik senetler	146	322.180.000,—
500.001,— liradan 1.000.000,— li. kadar meb. nat. s.	308	300.778.345,77
200.001,— » 500.000,— » » » » » »	204	93.759.240,06
100.001,— » 200.000,— » » » » » »	67	9.800.111,58
50.001,— » 100.000,— » » » » » »	119	9.856.777,77
20.001,— » 50.000,— » » » » » »	161	5.571.404,51
10.001,— » 20.000,— » » » » » »	362	4.855.775,17
5.001,— » 10.000,— » » » » » »	1043	7.372.583,64
3.001,— » 5.000,— » » » » » »	914	3.645.038,77
2.001,— » 3.000,— » » » » » »	822	2.073.526,01
1.001,— » 2.000,— » » » » » »	751	1.136.696,29
501,— » 1.000,— » » » » » »	484	427.334,57
301,— » 500,— » » » » » »	100	47.122,32
201,— » 300,— » » » » » »	7	1.981,98
101,— » 200,— » » » » » »	5	819,90
51,— » 100,— » » » » » »	35	3.500,—
26,— » 50,— » » » » » »	—	—,—
1,— » 25,— » » » » » »	7	175,—
	<u>5535</u>	<u>761.510.433,34</u>

Haftalık vaziyetlere ve bilânço tarihine nazaran cüzdan 20/3/1948 de 578,1 milyon lira ile en aşağığı haddi ve 31/12/1948 de 815,— milyon lira ile en yukarı haddi göstermiştir. Senelik ortalama 670,7 milyon liradır.

Avanslar :

Bilânçoda görülen avanslardan:

9.562,47 lirası altın mukabili eşhasa verilen avanslardan
5.324.930,56 » tahviller mukabili Bankalara verilen avans-
lardan olmak üzere
5 334.493,03 lıraya balığ olmaktadır.

Evrakı Nakdiye Karşılığı Hazine Tahvilleri:

Bankamız kanununun 5 inci ve 6 ncı maddeleri gereğince mes'uliyeti mües-
sesemize müdevver evrakı nakdiyeden dolayı Hazine'nin Bankaya karşı müteah-
hit bulunduğu borca ait vaziyet:

A) Resülmal

B) Faiz.

zaviyelerinden aşağıda gösterilmektedir.

A) Resülmal zaviyesinden:

Müdevver evrakı nakdiyeden 1947 yılı sonunda Devletin Bankaya borcu
115.965 192,— lira iken 1948 yılında vaki 6.246.034,— lırahk tediye üzerine bu borç
yıl sonunda 109.719.158,— liraya düşmüştür. Yıl zarfında vaki tediya:

3.433.876,77 lirası kupon tahsilâtından
2.812.157,23 » 1947 yılı temettüünden olup
6.246.034,— lira tutmaktadır.

1934 Yılı içinde Fankamız kanununda vuku bulan malûm değışikliğe müs-
temden 1948 yılı içinde serbest % 1 ler hesabından evrakı nakdiye karşılığı ola-
rak cüzdana dahil edilmek üzere 17.000.000,— lira tahvil mübayaasına tahsis
edilmiştir.

Başlangıçtan 1948 yılı sonuna kadar vaki tahakkukat ve tahsilâtın ve baki-
yelerin 1948 yılı sonunda muhtelif bütçelere isabet eden mikdarları aşağıda
gösterilmektedir:

	Tahakkukat	Tahsilât	Bakiye
Devlet bütçesinden	73.427.142,—	73.427.142,—	—,—
Katma bütçelerden	22.835.511,—	17.733.846,—	5.101.665,—
Özel İdare bütçelerinden	8.252.700,—	5.629.107,—	2.623.593,—
Belediyeler bütçelerinden	4.995.761,—	4.275.983,—	719.778,—
	<u>109.511.114,—</u>	<u>101.066.078,—</u>	<u>8.445.036,—</u>

Seneler itibariyle tahakkukat ve tahsilât vaziyetini de aşağıdaki cetvel göstermektedir :

Seneler	Tahakkukat	Tahsilât	Bakiye
1931	2.681.950,—	2.616.796,—	65.154,—
1932	2.501.249,—	2.359.989,—	141.260,—
1933	2.518.617,—	2.311.623,—	206.994,—
1934	2.642.649,—	2.709.046,—	66.397,— (*)
1935	2.796.129,—	2.757.263,—	38.866,—
1936	2.980.070,—	3.021.221,—	41.151,— (*)
1937	3.391.009,—	3.289.166,—	101.843,—
1938	3.668.354,—	3.557.406,—	110.948,—
1939	3.973.928,—	3.821.996,—	151.932,—
1940	4.169.120,—	3.925.165,—	243.955,—
1941	4.634.650,—	4.317.112,—	317.538,—
1942	5.988.577,—	5.634.559,—	354.018,—
1943	7.601.734,—	6.900.467,—	701.267,—
1944	8.975.151,—	7.457.060,—	1.518.091,—
1945	6.459.297,—	5.955.540,—	503.757,—
1946	12.379.512,—	11.987.101,—	392.411,—
1947	15.099.376,—	12.998.461,—	2.100.915,—
1948	17.049.742,—	15.446.107,—	1.603.635,—
	109.511.114,—	101.066.078,—	8.445.036,—

Tahakkukattan tahsil edilmemiş olarak görülen 8,4 milyon küsur lira mülhak bütçelerle özel idarelere ve belediyelere ait bulunmaktadır.

B) Faiz zaviyesinden :

1948 yılı içinde Hazine tahvilleri bakiyeleri üzerinden senevi % 1 hesabile tahakkuk eden faiz yıl sonunda 1.143.376,13 liraya bâliğ olmuştur ki bundan 869.706,47 lirası yıl içinde tahsil edilmiş ve bakiye 273.669,66 liranın da tahsili mukavale mucibince 1949 yılına bırakılmıştır.

Tahviller Cüzdanı :

Bu hesapta mevcut iki nevi kıymetlerden birinci nev'i evrakı nakdiye karşılığı kıymetler, diğer nev'i Banka mah diye mukayyet kıymetlerdir.

A) Karşılık senetler :

Bilâncoda sabit rayiçlerle gösterilen kıymetler 1948 sonunda bir yıl evvele nisbetle bir artış gösterir. 1947 yılı sonunda 66,5 milyon iken 1948 yılı sonunda 88,4 milyona yükselmiştir,

(*) Bu rakamlar tahsil edilmiş olduğu halde tahakkuka alınmamış kalemleri ihtiva etmektedir.

Bahis mevzuu senetlerin Borsa kıymetleri :

1939 sonunda	20,5	milyon lira		
1940	»	16,1	»	»
1941	»	18,7	»	»
1942	»	20,-	»	»
1943	»	20,2	»	»
1944	»	19,-	»	»
1945	»	20,7	»	»
1946	»	35,4	»	»
1947	»	56,7	»	»
1948	»	81,3	»	»

1947 yılına nazaran 1948 yılındaki 24,6 milyon küsur liralık artış sene içinde çıkarılan Devlet iç istikrazı tahvillerinden yapılan mübayaalar dolayısıyla olmuştur.

Malûmat olmak üzere kaydedelim ki % 1 lerden yapılan tahsilât defterlerimizde iki hesapta mukayyet olup bunlardan birincisi henüz tahvil mübayaasına tahsis edilmemiş paraları ve ikincisi tahvil mübayaasına tahsis edilmiş paraları ihtiva etmektedir. Yıl sonunda birincisinin bakiyesi 25 381.182,53 lira, ikincisinin bakiyesi 8.927.034,49 lira olup toplamı 34.308.217,02 liraya bâliğ bulunmakta idi. Her yıl olduğu gibi bu yıl da hatırlatalım ki 1935 yılına gelinceye kapar cüzdan-daki senetler 1715 numaralı Bankamız kanunu ile Maliye'den Bankaya müdevver senetlerden ibaret iken aynı kanunun değişik 8 inci maddesine tevfikan cüzdana 1935 den itibaren yeniden bir takım senetler girmeye başlamış olduğuna göre muhtelif senetler rakamları mukayese edilirken bu cihetin de göz önünde tutulması lâzım gelir. (Evrakı nakdiye karşılığının) heyeti umumiyesini bulmak için bahsi geçen 81,3 milyon liraya satılan esham ve tahviller bedelleriyle bütçelerin % 1 lerinden tahvil mübayaasına tahsis edilen karşılık miktarını ilâve etmek iktiza eder. Bu takdirde 1948 sonunda banknot karşılığının heyeti umumiyesi şöyle tevezzü etmek iktiza eder:

Lira	
81.285.171,89	Cüzdanın yıl sonundaki borsa kıymeti (*)
8.927.034,49	Senet mübayaasına tahsis edilen 0/0 1 ler
<u>25.381.182,53</u>	Henüz senet mübayaasına tahsis edilmemiş % 1 ler
<u>115.593.388,91</u>	

B) Banka malı tahviller :

Banka malı olarak kayıtlı tahvillere gelince, bunlar da ikinci derecede üçe ayrılır. Birinci kısım kanunumuzun 34 üncü maddesi gereğince Bankamızın doğrudan doğruya serbest olarak tasarruf ettiği ve edebileceği tahvillerdirki.

(*) Bu rakam içinde TL. 2.100.748,69 değerinde Haydarpaşa Limanı Şirketi Tahvil ve aksiyonları ile Mersin - Tarsus - Adana demiryolu Kumpanyası mümessil senetleri de dahil olup bunlar borsada kote olmamakla beraber kote bulunan benzeri Anadolu, tahvil, aksiyon ve mümessil senedatının sene sonu fiyatlarına kıyasen ve borsa dışı teamüle göre fiyatlandırılmıştır.

Yıl sonunda kıymetleri 7.368.249,87 lira idi. İkinci kısım ise 3133 sayılı kanunun 2 inci maddesine tevfikeyan ve hususî ihtiyat akçesi ile mübayaa edilmiş senetlerdir ki toplamı 6.409.777,79 liradır. Üçüncü kısım Bankalar kanununun 31 inci maddesi göz önüne alınarak ayrılıp 5072 sayılı kanun gereğince % 6 faizli Hazine tahvillerine yatırılmış ihtiyat akçelerinin karşılığı senetlerdir. Yıl sonunda bâlîği 2.730.310,50 liradır.

Yukarıki müfredatı teşkil eden :

	7.368.249,87 lira ile
	6.409.777,79 liranın ve
	<u>2.730.310,50 liranın</u>
Toplamı	<u>16.508.338,16</u> liraya baliğ olur ki bilânçodaki rakamın aynıdır.

Tevdiat :

Bütün yıl içindeki tevdiatın gösterdiği muamele hareketi aşağıda bildirilmektedir :

1947 yılı sonunda	351.555.518,70	liradan ibaret tevdiat
Yıl içindeki	<u>6.934.834.149,29</u>	liralık teslimat ile
Yıl sonunda	7.286.409.667,99	liraya baliğ olmuş
Yıl içinde	<u>6.940.997.238,21</u>	liralık istirdat ile
Yıl sonunda	<u>345.412.429,78</u>	liralık bir bakiye bırakmıştır.

Mudiler itibariyle de mezkûr tevdiatın tevezzü şekli şöyledir :

179.565.383,70	lirası Hazine cari hesabının
69.958.566,42	• Resmî ve yarı resmî dairelerin
12.721.045,10	• Millî Bankaların
49.493.054,05	• Ecnebî Bankaların (Hariçte)
12.368.095,33	• " " (Dahilde)
1.137.304,73	• Şirket ve hususî müesseselerin
3.266.947,54	• Ecnebî memleketlerdeki müesseselerin
762.947,95	• Eşhasın
2.404.306,40	• Amme menfaatlerine hadim cemiyetlerin
<u>13.734.778,56</u>	• Bloke olmak üzere
Toplamı	<u>345.412.429,78</u> liradır.

Bu mevduatın 153.035.120,48 lirasını Hazineye ve Amortisman Sandığına ait altın mevduatı toplamı teşkil etmektedir.

Mevduatın son senelerdeki seyir suretine ait olarak aşağıdaki rakamları veriyoruz. (Yıl sonunda sütunundan mâdası haftalık vaziyetlere göredir.)

(000 ilâvesile)

Yıl	Yıl sonunda	Yıl içinde en aşağı	Yıl içinde en yukarı	Yıl içinde ortalama
1939	30.369	20.282	36.568	27.368
1940	79.471	31.087	80.546	64.238
1941	78.902	55.271	93.873	74.227
1942	145.150	78.824	145.150	105.655
1943	133.931	114.902	220.158	154.340
1944	135.252	111.117	213.357	138.889
1945	130.326	104.201	149.094	118.682
1946	144.666	104.831	144.666	119.281
1947	351.556	142.202	380.783	331.732
1948	345.453	272.574	351.395	307.360

Gayri Menkullerimiz :

Ankara'da İdare merkezi binamızın sonradan vücuda getirilen ilâvesile birlikte bedeli . . .	1.432.434,21	liraya
Ankara'da mübayaa ettiğimiz arsa bedeli . . .	21.881,24	lira
İstanbul Şub. binasının mübayaa ve yeniden tadilat bedeli	793.359,10	»
İzmir Şubemizin bina bedeli	93.224,48	»
» » arsa »	6.478,51	»
Mersin Şub. bina ve arsa bedeli	138.647,97	»
Samsun Şubsininin arsa bedeli	7.676,16	»
Antalya'da mübayaa ettiğimiz arsa bedeli . . .	13.115,01	»
Sivas'da » » » »	31.659,19	»
Eskişehir'de » » » »	19.310,81	»
Balıkesir'de » » » »	5.888,75	»
Diyarbakırda » » » »	6.006,76	» ilâve
edilecek olursa gayri menkullerimizin umumî bedeli	2.569.682,19	lirayı tutar.
Bu kıymetten	701.243,85	lira
Amortisman çıkarıldığı takdirde	1.868.438,34	lirayı

bulmuş oluruz ki bilânçomuzdaki bakiye ile mutabık düşer.

İhtiyat Akçeleri :

Takdim edilmekte olan bilânecoda Bankamızın 1948 yılı sonunda adı, fevkalâde ve hususî ihtiyat akçeleri toplamı 26.687.609,42 liradır. Yıla ait temettüün tevzi şekline ait teklifimiz aynen kabul edildiği takdirde bütün ihtiyat akçeleri toplamı aşağıda gösterildiği veçhile 29.807.332,47 liraya yükselecektir.

	<u>Lira</u>	<u>Lira</u>
İhtiyat akçelerimiz toplamı		26.687.609,42
1948 yılı temettüünden ayrılan adi ihtiyat akç:	1.425.062,14	
1948 yılı temettüünden ayrılan fevkalâde ihtiyat akçesi	1.219.555,93	
Hususi ihtiyat akçemizin gelirleri	<u>475.104,98</u>	<u>3.119.723,05</u>
	Toplam	<u>29.807.332,47</u>

Hususi ihtiyat akçelerimizden 6.000.000,— liralığı malûm olduğu veçhile 1937 senesinde Bankamız kanununa ilâve edilen hükümler üzerine meydana gelmiştir. Bu ihtiyat altı milyon lira olan en yukarı hadde bulunduğu için gelirleri adi ihtiyat akçesine ilâve edilmektedir. Şurasını da kaydedelim ki 1944 yılında adi ve fevkalâde ihtiyatlarımız itibarı sermayenin % 75 ine bâliğ oldukları için ihtiyata ifrazlar % 10 nisbetiyle yapılmıştır.

DIŞ TICARETİMİZ :

1946 nın 7 Eylül kararlarından sonra gelen üç dört aylık devresi ile 1947 yılının tamamında harici ticaret zaviyesinden görülen inkişaf 1948'de bir durgunluk hali gösterir. 1948'in harici ticareti hem kıymet hem hacim itibarile aşağı yukarı bir evvelki yılın aynidir, denilebilirse de yıl zarfında ithalât başka, ihracat başka seyir takip etmişlerdir. Biz evvelâ memleketin son on senelik harici ticaret kıymetini, yani ithalât ve ihracat bir arada kıymetlerini aşağıdaki cetvelde gözden geçirelim :

— İthalât ve İhracat — (Milyon lira)

1938	294,8
1939	245,6
1940	180,4
1941	197,9
1942	312,7
1943	460,2
1944	397,5
1945	345,1
1946	656,—
1947	1.310,—
1948	1.321,—

Yukarıki cetveldən anlaşılacağı veçhile 1948 senesi 1947 yılına nazaran on bir milyon lira fazla vermiştir. Ton itibarile de aşağı yukarı aynı vaziyetle karşılaşırız:

	— Bin ton —		
	İthalât	İhracat	Yekûn
1938	844,3	1.447,2	2.291,5
1939	734,9	1.139,4	1.869,8
1940	356,9	658,8	1.015,7
1941	310,1	428,9	739,—
1942	344,1	355,—	699,1
1943	391,2	333,5	724,7
1944	331,8	345,6	677,4
1945	324,5	309,5	634,—
1946	402,7	905,2	1.307,9
1947	621,8	1.173,—	1.794,8
1948	881,—	880,2	1.761,2

1948 senesi 33,6 bin ton fark ile bir evvelki yıla her ne kadar müsavi ise de ithalât ve ihracat rakamlarının mukayesesinden de anlaşılacağı veçhile 1947'ye nazaran 1948'de ithalât yükselmiş olduğu halde ihracat düşmüş bulunmaktadır. Nitekim kıymet itibarile de ihracat düşkün, ithalât yüksektir. 1938'den itibaren rakam veren aşağıdaki cetvelde 1948'in neticelerini mukayeseli bir şekilde tespit etmeğe imkân buluruz :

— Milyon lira —		
	İthalât	İhracat
1938	149,8	144,9
1939	118,2	127,4
1940	68,9	111,4
1941	74,8	123,1
1942	147,7	165,—
1943	203,—	257,2
1944	164,9	232,5
1945	126,2	218,9
1946	223,9	432,1
1947	685,—	625,2
1948	770,—	551,—

Yukarıki cetveldən anlaşılacağı veçhile 1939'dan 1946'ya kadar muttariden fazla veren haricî ticaret muvazenesi 1947'de olduğu gibi 1948'de de açık vermiştir. 1948 deki açık ehemmiyetli bir rakam ifade etmektedir. 1938'den son seneye kadar olan haricî muvazene farklarını aşağıdaki cetvelde vermekteyiz :

Bakiyeler	
— Milyon lira —	
1938	— 4,9
1939	+ 9,1
1940	+ 42,5
1941	+ 48,3
1942	+ 17,3
1943	+ 54,1
1944	+ 67,6
1945	+ 92,8
1946	+ 203,2
1947	— 59,8
1948	— 219,1

1948 senesinde ihracat ithalâtın ancak yüzde 61,4'ü seviyesindedir.

İthalât ve ihracatın sene zarfındaki seyrini, iki evvelki senenin aylarile mukayeseli olarak gözden geçirmek de faydalı olur :

— İthalât —
(Milyon Lira)

	1948	1947	1946
I	67,5	26,—	11,7
II	54,6	40,4	11,4
III	64,—	44,3	10,5
IV	50,8	44,2	11,2
V	54,1	60,—	14,2
VI	62,8	56,9	11,8
VII	65,—	69,4	13,—
VIII	68,3	60,4	12,6
IX	71,8	79,8	20,7
X	56,4	58,—	28,4
XI	69,8	74,5	37,7
XII	84,9	71,—	40,7

— İhracat —
(Milyon Lira)

I	34,2	84,6	26,3
II	28,1	75,8	21,2
III	38,8	66,9	14,1
IV	40,1	66,5	14,8
V	37,2	66,5	22,2
VI	24,9	28,8	20,3
VII	19,7	25,8	16,4
VIII	24,—	21,1	14,—
IX	49,1	49,8	32,8
X	73,8	35,5	64,5
XI	101,4	39,8	92,3
XII	79,8	64,2	93,3

Yukarıki cetveller daha yukarıki senelik kıymet rakamlarile birlikte mütalâa edildiği takdirde görülür ki harp seneleri zarfında malûm sebeplerden dolayı ithalâtın fevkalâde daralmasından mütevellit ve müterakim ihtiyaçların tesiri altında 1947 ve 1948'de fazla ithalâtın önüne geçilememiştir. Esasen elde mebzulca denilebilecek miktarda mevcut olan sterlinler de ithalâtı teşvik etmekten hâli kalmıyordu. İhracata gelince, 1946'da bilhassa parada kıymet tenzili amelîyesinin tesiri ile 1947'de yükselen ihracatımız bir az da kendini gösteren fiyat tereffüleri saiki ile o harareti muhafaza edememiş, 1948'de düşmüştür. Son üç yıla ait aylık rakamların tekâmül şeklinden de anlaşılacağı veçhile senenin başından nihayetine kadar ihracat 1947'de azalarak yürüdüğü halde 1948'de yükselen bir seyir takip eylemiştir. İthalât ise 1947'de yükselerek yürüdüğü halde 1948'de bütün aylarda hararetini muhafaza eylemekten geri kalmamıştır.

1938'den bu tarafa haricî ticaretimizin altın kıymeti aşağıdaki cetvelde görülür:

	Altın liranın fiatı (Lira)	Haricî ticaretimizin altın kıymeti (Bin Lira)
1938	11,12	26.509
1939	13,42	17.154
1940	21,06	8.565
1941	25,57	7.739
1942	33,23	9.411
1943	33,84	13.599
1944	38,30	10.377
1945	35,93	9.604
1946	33,73	19.449
1947	33,25	39.498
1948	41,10	32.145

Bir evvelki yıla nazaran haricî ticaretimizin altın kıymeti düşmüş ise de harp arifesi 1938'e nazaran yüksekliğini yine hayli ileride olarak muhafaza eylemektedir.

İhracatımızın beher tona isabet eden kıymetleri de âtidedeki cetvelde gösterilmiştir.

Yılı	-- Lira --
1938	100
1939	112
1940	169
1941	287
1942	465
1943	771
1944	672
1945	705
1946	477
1947	533
1948	626

Haricî ticaretimizin esas itibarile ihracatı zirai mahsullerden ve ithalâtı mamulât ve masnuattan müteşekkil olan bünyesi eskiden beri olduğu gibidir. Zirai olmıyanlar da dahil bulunmak üzere 1948'de başlıca ihracat maddelerimiz tütün ve tömbeki (173,5 milyon lira); meyvalar (85,4); zehair ve hububat (51,9); tohumlar (37,5); pamuk (33,7); âdi madenler (26,5); müstahsalâtı nebatiye (23,7); canlı hayvanlar (16,6); deriler (15,5); sade yağlar (14,6); nebatî yağlar (10,7); fidan ve çiçek (10,2); mevadi hayvaniye (7,6); balıklar (6,4); yün, kıl ve iplikleri (5,9); ağaç, kömür ve kereste (5,8 milyon lira) dır. 1947'ye nazaran 1948'de başlıca tütün, meyvalar, zehair ve hububat, canlı hayvanlar tenakus; tohumlar, âdi madenler, deriler, yağlar ve bilhassa pamuk tezayüt göstermiştir. 1948'e ait olarak yukarıda sayılan maddelerin mecmu kıymeti 525,4 milyon liraya baliğ olur. Geri kalan 25 milyon liralık maddeler arasında da zirai mahsulât yok değildir.

İthalât maddelerine gelince : başlıcaları makineler (136,2 milyon lira); pamuk mensucat (80,—); demir ve çelik (75,—); yün, kıl ve iplikleri (44,2); mahrukat ve madenî züyut (43,8); kara nakliye vesaiti (41,2); pamuk ipliği (34,9); alâtu basariye (24,1); kâğıt ve tatbikatı (22,—); ağaç, kömür ve kereste (21,2); deniz ve hava nakliye vesaiti (19,7); şibih kaleviyat (19,—); lâstik, kauçuk ve mamulâtı (18,6); boyalar (17,1); ecsami kimyeviye ve eczai tıbbiye (15,4); deriler (15,2); hahve, kakao ve çay (14,—); şeker ve mamulâtı (13,1); bakır ve halitası (13,—); taşlar, topraklar ve mamulâtı (11,2) ve camlar (10,1 milyon lira) dır. 1947'ye nisbetle 1948'de makineler, demir ve çelik, yün, kıl ve iplikleri, mahrukat ve madenî züyut, alâtu basariye az çok fazla; pamuk ve mensucat, kara nakliye vesaiti, deriler noksan vermişlerdir. 1948'e ait olarak yukarıda verilen ithalât maddelerinin mecmu kıymeti 688 milyon lira olup 770 milyon lira ile olan farkı diğer maddeler ithalâtı teşkil etmektedir.

Şimdi haricî ticaretimizin coğrafi tevezzü şekline gelelim. 1947'de haricî ticaretimizin en mühim kısmı Amerika, İngiltere ve İtalya ile idi ki cem'an 1,310 milyon içinde bu üç memleketin kendilerinde topladıkları kıymet 726,8 milyon liraya baliğ oluyordu. 1948'de yine ithalât ve ihracat bir arada haricî ticaretimizden 298,7 milyonunu Amerika, 268,4 milyonunu İngiltere, 104, milyonunu İtalya ve 80 milyonunu Çekoslovakya almaktadır.

1948 yılı zarfında ihracatımızın % 14,72'si İngiltereye, % 21,71'i Amerikaya, %7'si Çekoslovakya'ya %6,42'si İtalyaya, %6,39'u Mısır'a, %5,71'i Fransaya, %5,39'u Yunanistana, % 4,28'i Filistine, % 3,83'ü Almanya'ya, % 3,34'ü İsviçreye, % 3,32'si İsveçe, % 2,61'i Avusturyaya tevaccüh etmiştir. İthalâtımızdan da % 24,32'si İngiltereden, %23,24'ü Amerikadan, %9,01'i İtalyadan, %5,38'i Çekoslovakya'dan, %4,25'i Fransadan, % 3,47'si İsviçreden, % 2,80'i İsveçten, % 2,37'si Avustralya'dan yapılmıştır.

Mutlak rakamlar itibarile başlıca memleketlerle olan ithalât ve ihracatımız aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir :

	İthalât Milyon Lira		İhracat Milyon Lira
İngiltere	187,3	Amerika	119,6
Amerika	179,—	İngiltere	81,1
İtalya	69,4	Çekoslovakya	38,6
Çekoslovakya	41,5	İtalya	35,4
Fransa	32,7	Mısır	35,2
İsviçre	26,7	Fransa	31,5
İsveç	21,5	Yunanistan	29,7
Avustralya	18,3	Filistin	23,6
Hollanda	17,6	Almanya	21,1
Belçika	15,4	İsviçre	18,4
Hindistan	14,4	İsveç	18,3
Hicaz	14,2	Avusturya	14,4
Avusturya	11,6	Hollanda	10,3
Japonya	10,7	Suriye	10,1
Brezilya	10,4		
Romanya	10,2		
Filistin	9,6		
Yekûn	690,5	Yekûn	487,3

Dünyanın hemen her tarafına yayılmış olan döviz murakabeleri dolayısıyla milletlerarası ticaret meselesi, tediye meselesi ile tev'em hale gelmiş bir vaziyet irae etmektedir. Tediye muvazenemizin en esaslı unsurunu ise ticaret muvazenesi teşkil etmekte berdevamdır. İthalâta galebe edecek ihracatımızın fazlasından elde edilecek dövizlerledir ki memleket, ticaret muvazensi haricinde kalan ihtiyaçlarını tatmin edebilecektir. Halbuki iki senedir ithalât ihracata faik zuhur etmektedir. 1948'de Hükümet ihracatı teşvik etmek ve ithalâtı mümkün olduğu kadar zarurî maddelere hasreylemek hususunda gayretler sarfeylemiş olmasına rağmen elde mevcut mühimce bir sterlin stokunun da erimesine mâni olamamıştır. 1948 başındaki 162,7 milyon türk lirası muadeletinde sterlin yıl gayesinde 7,2 milyon türk lirası muadeletine düşmüş bulunuyordu.

7 Eylül 1946 kararlariyle müttahaz siyasete göre haricî ticaretimizi imkân oldukça serbest dövizle yürütmekte ve fakat tabii şartlar avdet edinceye kadar diğer tediye usullerinden de istifade yolunu kendimize kapamamakta olduğumuz malûmdur. Harpten evvel ve harp senelerinde haricî ticaretimizin bel kemigini teşkil etmiş olan iki taraflı umumî kliring usulü tediye siyasetimizde artık yerini tamamen kaybetmiştir, diyebiliriz. Eskiden mün'akit bütün bu itilâflar infisah ve tasfiye halindedir. Harp sonrası aktetmekte olduğumuz anlaşmalar tediye anlaşmalarıdır. 1948'de Almanya (İşgal Mıntıkları Askerî İdareleri); İsveç, Finlandiya, Lehistan, Fransa, İtalya, Belçika, Danimarka ile akdedilen bütün itilâfnameler de tediye anlaşmalarıdır. Bir az evvel söylediğimiz gibi ahdi ve gayrı ahdi takaslar ortadan büsbütün kalkmış değildirlen. Ahdi takas üzerine muamele lâşey mesabesindedir. Anlaşması olmıyan memleketlerle gerek tek taraflı takas esasına gerek serbest döviz teatisine müsteniden muamele icrası yine 26 Mayıs 1941 tarih ve 2/15843 numaralı kararname hükümleri dahilinde yürütmektedir. Anlaşması olan memleketlerden ithalât da yine bu kararname hükümleri dahilinde serbest olarak cereyan etmektedir.

PARAMIZ :

1946 Eylülü para ameliyesi sırasında Türk Lirasına verilmiş ve 19 Haziran 1947 tarihile milletlerarası Para Sandığına bildirilmiş olan muadelet haddi 1948 senesinde de devam eylemiştir. Yıl zarfında borsada yüz dolar 282,52 ile 280,— arasında, bir sterlin 11,3856 ile 11,2840 arasında; yüz İsviçre frangı 66,38 ile 65,40 arasında; yüz İsveç kronu 78,66 ile 77,88 arasında; yüz Fransız frangı 2,3508 ile 1,0620 arasında temevvüç etmişlerdir. İstanbul borsasında muamele görmüş olan bu dövizlerle ya hiç veya zikre değer muamele görmemiş olan diğer bir kaç dövizin vasatı veya itibarî fiyatlarını aşağıdaki cetvelde vermekteyiz :

— Lira —	
Bir Sterlin	11,3705
100 Dolar	280,6308
100 İsviçre frangı	65,8112
100 İsveç kronu	77,8887
100 Fransız frangı	1,3422
100 Florin	105,5468
100 Belçika frangı	6,3887
100 Çek kronu	5,6000
100 Esküdo	11,2495

Florin, Belçika frangı ve Esküdo üzerinden hiç muamele olmamıştır. Yukarıda gösterilen fiyatlar tamamen itibaridir.

Almanya'da bastırılan 100 liralık banknotlarımızdan tedavüle çıkmış olanlar arasına mükerrer numaralı parçaların karışmakta olduğu görülmesi üzerine tek-mil tertibe ait parçaları bir an evvel piyasadan toplamak zarureti karşısında 1715 numaralı Bankamız Kanunundaki on senelik mümur-ü zamanı altı aya indirir bir kanun çıkartmak lüzumu hasıl olmuş ve bu tertip piyasadan sür'atle toplanmıştır.

İdaresi Bankamıza değil, faakt doğrudan doğruya Devlete ait olan madeni pa-ralar manzumesine dahil olarak sene içinde tedavüle piringten mamül iki buçuk ve yirmi beş kuruşluk sikkeler çıkarılmıştır.

27 Şubat 1947 tarihli bir kararnameye tebean Osmanlı Bankası banknotlarından tedavülde mevcut olanların 1 Nisan 1947 tarihinden itibaren altınla mübadeleye başlandığı malümdür. Mübadele için tesbit edilmiş olan bir senelik müddet 1 Ni-san 1948 de hitama ermiş olması dolayısıyla o tarihten beri tedavülde Merkez Ban-kasının banknotlarından maada hiç bir banknot kalmamıştır. Mübadele neticesi ibraz edilmemiş Osmanlı Bankası banknotları bedeli olarak Hükûmete 58460 altın lira teslim edilmiştir. Tedavül imtiyazının mebde-i 1863 senesi ve müntehası da 1948 (31 Mart) senesidir. Birinci Dünya Harbinin arifesi olan 3 Ağustos 1914 de mü-tedavil banknotlar 1.747.075 lira idi. Bütün imtiyaz devresi zarfında bu banknot-lar azami haddi 29 Aralık 1914 tarihinde göstermiştir ki o tarihte tedavülde 2.998.550 Liralık banknot bulunuyordu. 1 Nisan 1947 den 31 Mart 1948 tarihine kadar altın olarak ödenen banknotların miktarı da 130.279 Liradır.

Altının paramız müvacesesindeki kıymeti :

11 Eylûl 1947 tarihile Hükûmet altın piyasasına müdahalesini kestiği gün-denberi altın dahili piyasada tam bir serbesti ile alınıp satılmaktadır. Serbest pi-yasadaki kuvvetli dövizler gibi altın da 1948 de fiyatını yükseltmiş bulunmaktadır. (Reşat) ve (külçe) vasatı fiyatlarını veren aşağıdaki cetvele bakalım (Reşat 6,61519 safi gram altını muhtevindir; külçe fiyatı safi bir gram üzerindedir):

— Kuruş olarak —

Senesi	Reşat	Külçe	Senesi	Reşat	Külçe
1934	925	—	1942	3323	457
1935	940	—	1943	3384	450
1936	973	—	1944	3330	530
1937	1053	—	1945	3593	527
1938	1112	—	1946	3373	490
1939	1432	—	1947	3325	476
1940	2106	253	1948	4110	560
1941	2557	336			

Meskûk altınlar altının meta' kıymetini veremez hale gelmişlerdir. Zira her nevi bir başka fiyatla alınıp satılmaktadır. Onun için biz de yıl zarfındaki piyasa temevvüçlerini külçe fiyatı üzerinden takip edelim :

— Kuruş olarak —

	Asgari	Azami	Vasati
I	531	544	537
II	545	575	559
III	550	560	555
IV	539	551	544
V	527	533	533
VI	527	543	535
VII	540	558	551
VIII	555	573	565
IX	564	572	568
X	570	592	582
XI	587	593	591
XII	587	598	595
Senelik	527	598	560

Reşat Altınının yıl zarfında asgari fiyatı 38,20 Lira, azami fiyatı 43,60 Lira ve vasatı fiyatı 41,10 Liradır.

Gümüş Fiaatları :

Gümüş fiyatları sene zarfında âtideki seviyelerde dolaşmışlardır :

A Y L A R	19,9 gram safi vezinde mecidiyenin fiyatı	Bir kilo safi gümüş
	— Kuruş —	— Lira —
I	206,2	105,—
II	207,6	105,—
III	202,6	110,—
IV	201,7	105,—
V	199,5	103,75
VI	199,9	103,12
VII	199,—	102,—
VIII	200,2	105,63
IX	206,9	111,50
X	207,9	113,12
XI	206,1	115,—
XII	205,6	115,—
Senelik vasatı	203,6	107,84

Bir sene evvel mecidiyenin senelik vasatı 211,5 kuruş ve safi gümüşün kilosu 111,5 lira olmasına göre 1948 de bu madenin fiyatlarında cüz'i miktar bir tenezzül kaydedilmiş olduğu anlaşılır.